

תפארת רפאל

מיסודו של הראשון לציון מרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

עלון תורה והלכה לכל בני המשפחה

יוצא לאור ע"י תלמוד תורה ומפעלי חסד
"תפארת רפאל" עטרת שרה"
ע"ש רבי רפאל זביחי בן פינחס זצ"ל ע"ש מו' שרה זביחי בת דינה ע"ה
נוסדו בשנת תשכ"ז (1967) בתל אביב

פְּרָשַׁת: מִסְעֵי

עֲלוֹן מִס': 1,916 | תשפ"ב

ליקט וערך: הרב רפאל זביחי שליט"א
רב בק"ק "תפארת רפאל" תל-אביב

העלון נוסד בשנת תשמ"ה (1985)
בידי הרב שלמה זביחי שליט"א

"וְעַד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה" - לְדוֹן לְכָף זְכוּת!

איננו עוברים עבירות, חלילה. לא במזיד, בכוונה תחילה. ומכיון שכך, נספר על עבירה מן התורה שאולי לא ידענו על קיומה: **"וְעַד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה בְּנֶפֶשׁ לְמוֹת"** (לה, ל). וכתב רבינו הרמב"ם זצ"ל בפירושה: "שהזהר העד שלא לדבר בדינו על זה שהוא מעיד עליו, אפילו הוא חכם או יודע - הרי זה לא יהיה גם עד וגם דין וגם מורה. אלא יעיד במה שראה, וישתוק. והדיינים יעשו בעדותו כפי מה שיראה להם".

נחרצים הדברים, ומחייבים בכל שטחי חיינו. ידענו שהוזהרנו במצות עשה לדון לכף זכות: **"בְּצִדֶק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתְךָ"**. ועתה נודע לנו שהוזהרנו גם במצות לא תעשה שלא לשפוט לכף חובה: **"וְעַד אֶחָד לֹא יַעֲנֶה"**, אל תסיק מסקנות. יתכן שיש כאן גורמים שלא עמדת עליהם, יתכן שיש פרטים שנעלמו מעיניך, יתכן שהיו אילוצים אותם לא ידעת - ראית? תוכל להעיד על כך. אבל לא להסיק מסקנות, לא להרשיע!

סח הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי זצ"ל: השתתפתי בהלווייתו של רבי אלעזר ריבלין זצ"ל, מנקה הדעת שבירושלים. לנפטר היה חבר מנוער, רבי שמואל קוק זצ"ל, שעבד איתו במחיצתו כשלושים שנה. לפתע פרש הידיד ממסע ההלוויה, ונכנס... לחנות פרחים. חשבתי לעצמי: הכך נוהג ידיד ותיק, אינו מלווה את חברו עד לבית העלמין, אלא נכנס לחנות פרחים? כעבור רגע יצא, ועציץ פרחים בידו, ופנה לשוב על עיקבותיו, לפרוש מההלוויה! הדבר התמיהני, ולא כבשתי את תמיהתי. פניתי אליו, ושאלתי: "ילמדני נא, הלא היית חבר נאמן למנוח. מה ראית לפרוש מהלווייתו, לעיני כולם, ולקנות עציץ דווקא עתה?"

נענה ואמר: "מזה שנים מטפל אני בחולה מצורע, המאושפז בבית החולים למצורעים. ואמש - נפטר. הרופאים החליטו לשרוף את כל חפציו, שלא ישתמשו בהם אחרים וידבקו חלילה במחלתו. ובין החפצים - זוג תפילין! הזדעזעתי, ומחיתי, ביקשתי מהרופא שיסכים לגניזתן בעציץ חרס ולהטמנתן באדמה, כדין. והסכים, בתנאי שאביא את העציץ עד השעה עשר. בינתיים, התבשרתי על מותו של רבי שמואל, חברי הנאמן. מובן שבאתי להשתתף בהלווייתו. לחרדתי, ראיתי שהשעה מתאחרת. חיפשתי ומצאתי חנות פרחים, נכנסתי וביקשתי עציץ. אמרו לי: אין זו חנות לכלי חרס, כאן מוכרים פרחים... לא הייתה ברירה, רכשתי עציץ פרחים, ואני עומד לרוקנו כדי לטמון בו את התפילין. זה הסיפור. ועכשיו, רבי אריה, השעה תשע וחצי. אם אמשך לשוחח עימך - עלולים לשרוף את התפילין. לפיכך הריני מבקש את רשותך למהר לבית החולים, ולהגיע במועד..." מיני אז, סיפר רבי אריה, קיבלתי על עצמי לדון כל אדם לכף זכות...

הבה ננהג כן גם אנו, שלא לדון לכף חובה, שלא לדון כלל! הן נוכל ללמוד... מעצמנו. אין אנו מושלמים, אמת. אבל כל מעשה ממעשינו, דנים אנו לכף זכות. בדוחק, בקושי, אבל תמיד מוצאים איזה צידוק: היינו עייפים, מתוחים, רגוזים - לא ידענו, לא שיערנו, לא חשבנו - והכל נכון. אבל נבין, שגם אחרים כך, וגם להם תירוצים וצידוקים! ואשרי הדין לכף זכות - הן עליו אמרו (שבת קכז:): "כשם שדנתני לכף זכות, המקום ידין אותך לכף זכות!" **ובדונו אותנו לכף זכות - ישפיע עלינו רוב טובה וברכה תמיד!**

לא לשמוע על קדושת הגליון

אלה מסעי (לג, א) - אחרי גלות מצרים המשיכה הגלות כי הגאולה נעשתה בידי בשר ודם, אבל הגאולה העתידה תהיה בידי ה' ותהיה גאולה נצחית. **אלה מסעי בני ישראל**, ראשי תיבות ארבע הגלויות אדום, מדי, בבל, יון. (החיד"א). **בכל המסעות** לא כתובה האות ז', רמז שבשבת נחו ולא נסעו.

אשר יצאו מארץ מצרים (לג, א) - ה'בעל שם טוב' אומר כי כל יהודי עובר ארבעים ושניים מסעות במשך ימי חייו, מ'אשר יצאו מארץ מצרים', רמז ללידה, ועד 'ארץ ישראל', ארץ החיים העליונה. המסעות שכבר עברו, יודע אדם בנפשו איזה מהם נוצל לטוב ואיזה לא; אך באשר למסעות שעדיין יש לעבור, הלאו ביד האדם לנצל את כולם לטוב. (הרבי מליובאוויטש)

ויסעו בני ישראל מרעמסס ויחנו בסכת (לג, ה) - רעמסס גימטריה 430, רמז למספר השנים שעברו מברית בין הבתרים עד יציאת מצרים. סכת (כינוי למקדש) גימטריה 480, רמז למספר השנים שעברו מיציאת מצרים עד הקמת בית המקדש הראשון על ידי שלמה המלך.

תהינה שש הערים האלה למקלט, לנוס שמה כל מכה נפש בשגגה (לה, טו) - רוצח שהרג נפש, אפילו בשגגה, בדין שלא יהיה לו מקום, כי אין מקום לרוצח בעולמו של הקב"ה. לכן היה צריך להפריש מקום מיוחד שיקלוט את הרוצחים.

שש ערי המקלט הן שש התיבות שבפסוק "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". במילים האלה צריך אדם מישראל למצוא 'מקלט' בטוח לרוחו הנבוכה בכל עת ובכל רגע. "ועליהם תתנו ארבעים ושתים עיר" (לה, ו), אלו ארבעים ושתים תיבות שבפרשת "אֶהְבֶּתָּ", בקריאת שמע, שעל-ידן האדם משעבד את כולו לעבודת ה'. (אוהב ישראל)

ערי המקלט נקבעו בערי הלוויים, משום שהרוצח, שקיפח את חייו של הנרצח, איבד את זכותו לחיות; אלא שלפי שהיה הדבר בשגגה, נתן לו הקב"ה תקנה שיסתפח ללוויים, ועל-ידי זה ישיג חיים חדשים. כי עבודת הלוויים היא בשירה ובזמרה ובהתלהבות, ולכן הם מקור החיים ואפשר לשאוב מהם חיות חדשה. (שם משמואל)

שננו

עשיר אחד בא לרבי זלמן מוולוז'ין והתאונן לפניו, כי לאחר שהשיא את בנו היתברר, כי הכלה מבוגרת מהחתן בעשר שנים. **ניחמו הרב:** בפרשת 'מסעי' מסופר על בנות צלופחד, ורש"י מפרש שכאן נימנו הבנות לפי גילן, ואילו בכל המקרא נימנו לפי חוכמתן. למה דווקא כאן נימנו לפי הגיל? **אלא** שכאן היה כבר אחר נישואיהן, והקטנה בהן הייתה יותר מגיל ארבעים. לפני החתונה לא נעים לספר על גילן המופלג, אבל לאחר שכבר היתחתנו, מותר כבר לספר את הגיל האמיתי ואין ממה לחשוש...

מושגים ביהדות

אב

בג' באב ת"ח (1648), נפטר הרב **שמשון בן פסח מאוסטרופולי**, אחד מגדולי המחדשים בתורת הקבלה. כחלק מגזירות ת"ח ות"ט, בחודש אב ה'ת"ח, בהתקרב הפורעים, אסף רבי שמשון את בני עירו לבית הכנסת ועסק עמם בתפילה, עד שנהרגו על ידי הפורעים. אימו הייתה בתו של רבי שמשון בן בצלאל ליווא, אחי המהר"ל מפראג.

בה' באב של"ב (1572), נפטר **רבי יצחק לוריא האר"י הקדוש**, מגדולי המקובלים בכל הדורות, כשהוא בן ל"ח בלבד. האר"י נולד בירושלים לרבי שלמה לוריא, בן למשפחת הרבנים האשכנזית לוריא המיוחסת לרש"י ולדוד המלך, ולאם ספרדייה, בת למשפחת פראנסיס. נפטר במגפה הגדולה שפקדה אז את הגליל ונקבר בבית העלמין העתיק בצפת, בסמוך לקבר רבי משה קורדובירו, ובנו רבי משה לוריא ומשפחתו.

סיפור השבוע

'הסתר הכותל המערבי'

"ואם לא תורישו את ישבי הארץ מפניכם" (לג, נה) - בתקופה מסוימת העלימו את 'הכותל המערבי' בירושלים ולא נודע מקומו, עד שהתגלה על ידי מעשה שהיה, כפי שמספר **רבי משה חאגיז זצ"ל** בספרו 'אלה מסעי': **לפני למעלה משמונה מאות שנה**, היה שר ערבי יושב ב'מחכמה', כלומר בבית המשפט שלהם, אשר היה ממזקם בהר הבית, והנה הבחין באישה זקנה. הזקנה הייתה נראית בת תשעים או יותר, ובקושי רב גררה את רגליה, אולם לא ויתרה על סחיבת סל האשפה. בעודו עוקב אחריה, הבחין לתדהמתו שהיא מרוקנת את סל האשפה שלה מתחת לחלונן, והולכת. זעם השר, ושלח במהירות את שומריו לתפוס אותה ולהביאה אליו. תוך רגעים ספורים עמדה הזקנה לפניו, רוטטת מאימה. מי את? - שאל הערבי. הנני מ'בית לחם' - השיבה בקול שפל. ומבית לחם הגעת עם סל האשפה שלך, כדי לשפוך אותו מתחת לחלונני? - לא הצליח לכלוא את השתוממותו ואת כעסו על התנהגותה המשונה. אל נא באפך - הזקנה רעדה בכל גופה - "יש לי צוואה מאבותי להביא את האשפה לכאן, ולזרוק אותה דווקא כאן". דווקא כאן? מה יש כאן?! אינני יודעת בדיוק. במשפחתי עברה מסורת שכאן היה בית של יהודים, וביום שיגלו אותו ויבנו אותו, יגרשו אותנו מכאן. לפיכך אנו מכסים את המקום בערמות אשפה כבר שנים רבות. **בתקופה זו שררו יחסי ידידות טובים בין היהודים והמוסלמים.** ולכן שלח השר את פועליו לחפור בין הררי הזבל. לאחר עבודה מאומצת נראו שרידי אבנים מבצבצים, אך העבודה הייתה עדיין רבה ביותר. החליט, אפוא, השר, על דרך פעולה חדשה - הוא הטמין כמה מטבעות זהב בתוך הזבל, ושלח אנשים שיפיצו שמועה, כי בתוך התל מתחת ל'מחכמה' יש מטבעות זהב, וכל הרוצה ליטול יבוא ויטול. כדרכה של שמועה, ועל אחת כמה וכמה במזרח התיכון... התפשטה הידיעה במהירות והציתה את הדמיון. מירושלים, ומכל הכפרים והערים הסמוכים, נהרו המוני אנשים. זה בא בכדו, וזה בא בחביתו... הם החלו לנבור באשפה, ולפנות אגב כך את הפסולת שהצטברה שם תקופה ארוכה. אחת לזמן מה צעק אחד: מצאתי!... ובבת אחת הוגבר קצב העבודה. אנשים חפרו וחפרו בכל הכוח, עד שהחשיך היום. כלילה הגיע השר, זרק בחשאי עוד כמה מטבעות זהב, ולמחרת עבדו ההמונים במרץ רב. ימים רבים נמשכה עבודת הפינוי, אך בסופו של דבר נוקה כל השטח, **והכותל המערבי שב ונגלה לעיני כל...**

יוסיף דעת

האישה, המים והתורה

"ותהיינה מחלה תרצה ותגלה ומלכה ונעה בנות צלפחד..." (לו, יא) - מדוע מוזכרות כה מעט נשים ביחס לגברים בתנ"ך ועוד הרבה פחות בתקופת המשנה והתלמוד? אלא שלעם ישראל במדבר ניתנו שלוש מתנות: הבאר, המן וענני הכבוד. הבאר - בזכות מרים, המן - בזכות משה, וענני הכבוד - בזכות אהרון. והנה אנו עושים זכר לענני הכבוד - שבעת ימי סוכות. עושים זכר למן - לחם משנה בשבת. לעומת זאת לא עושים כל זכר לבאר, וזאת למרות שמבין שלושת המתנות אין ספק כי הנחוצה ביותר היא זו שניתנה בזכות מרים - הבאר. הרי ללא ענני כבוד ניתן לשרוד במדבר, עובדה היא שיושבי המדבר חיים כבר אלפי שנים למרות התנאים הקשים. בלי מן אפשר להתקיים, הרי היה להם שלווים, היו להם בהמות. לעומת זאת, אין אפשרות להתקיים ולו גם ימים ספורים בלי מים. וכל זאת, לא עושים כל זכר למתנת הבאר?

אומר הגאון רבינו מרדכי אליהו זצ"ל: כי מתנת המים הייתה בזכות מרים, המים הם כמו האישה. הם נמצאים בכל מקום, הכל מלא מים. אבל בדרך כלל לא רואים אותם. בחומרי בניין יש מים, החשמל נוצר על ידי זרמי מים, הפירות והירקות ספוגים במים, אבל כאמור, אין רואים אותם. כך גם האישה ביהדות, מגע ידה מורגש בכל, אבל בצניעות ובצורה שלא רואים אותה. את אותו לקח אפשר ללמוד על התורה. כל דבר בבריאה יש בו את יסוד המים ובדרך כלל לא רואים אותם. כך התורה שנמשלה למים היא הקיום של כל העולם. ובני אדם שאינם מעמיקים לחשוב, לא יודעים שכל קיומנו הוא על ידי התורה!...

יוסיף חכמה

ערי המקלט

בפרשתנו (מסעי) מסופר אודות שש ערי המקלט שציווה משה את בני ישראל להעמיד לרוצחים בשגגה. שלוש בעבר הירדן שם נפיש (מצויים) רוצחים, ושלוש בארץ ישראל. בתחילת ספר דברים מובאים שמות הערים מעבר לירדן: בצר, ראמת וגולן. ובספר יהושע מובאים השמות בארץ: קדש, שקם וקרית ארבע היא חברון. עיר מקלט היא עיר שאותה מצווה התורה להפריש כמקום מסתור לרוצח בשגגה, נקראת גם עיר המועדה על שם ששם מתוועדים ומתקבצים הרוצחים בשגגה. השהייה בעיר נועדה לשתי מטרות: הצלת ההורג מפני נקמתו של גואל הדם, ועונש על כך שהרג אדם כתוצאה מחוסר זהירות. מן הטעם השני, הבריחה לעיר מקלט היא חובה, גם כשלא נשקף איום כלשהו על ההורג. ראובן זכה להיות ראשון בערי המקלט. שעירו הייתה בצר במדבר בארץ הראובני, מפני שהוא התחיל הראשון בהצלת יוסף מהשבטים.

מעבר לשש ערי המקלט, גם כל ארבעים ושמונה ערי הלויים היו קולטות את הרוצחים בשגגה, אלא שיש שני הבדלים ביניהם: שש ערי המקלט היו קולטות גם כשהרוצח היה נכנס אליהן בלי ידיעה שהיא עיר מקלט, ואילו ערי הלויים קולטות רק בידיעה. ועוד, שרוצח בשגגה בעיר מקלט אינו משלם שכר על דירתו, ובערי הלויים היה משלם שכר לבעל הבית. בערי המקלט גרו הכוהנים והלויים, כי עליהם הוטל לדרוש ולחקור את מעשה הרצח. אם היה בשוגג או במזיד. חובה הייתה לסמן את הדרך לעיר המקלט בשלטים ברורים על מנת לאפשר את הבריחה המהירה ביותר לעיר המקלט. בכל שנה בט"ו אדר, לקראת סוף החורף, מצווים שלוחי בית הדין לתקן את הדרכים כדי לאפשר בריחה מהירה לערי המקלט.

תמונות גדולי ומאורי ישראל ויהיו עיניך ראות את מוריה" (ישעיהו ל"ב)

חבר מועצת חכמי התורה הרב ראובן אלבו שליט"א עם חבר מועצת חכמי התורה הרב דוד יוסף שליט"א

הראשון לציון רבינו מרדכי אליהו זצ"ל עם ראש ישיבת 'פורת יוסף' רבינו יהודה צדקה זצ"ל

הראשון לציון והרב הראשי לישראל רבינו יצחק יוסף שליט"א עם הרב רפאל אבוחצירא שליט"א

אימרת השבוע

"כששומעים דבר שלילי על יהודי צריך להצטער: אם הדבר אמת, הרי מצבנו של אותו יהודי אינו טוב; ואם הדבר אינו נכון - הרי המספר אינו במצב טוב" (הבעל-שם-טוב)

דינים השייכים מראש חודש אב

- א. **משנכנס אב ממעטים בשמחה.** וישראל שיש לו דין ודברים ותביעה משפטית עם גוי, יתחמק מלהתדיין עמו בימי פורענות אלה, ולאחר עשרה באב יתדיין עמו. ומי שצריך לעבור ניתוח, והוא ניתוח שאפשר לדחותו עד אחר תשעה באב, כדאי שידחה הניתוח. מראש חודש אב עד התענית **ממעטים במשא ומתן של שמחה**, כגון קניית צורכי חופה, ותכשיטי כסף וזהב, ותפירת בגדים חדשים, ובמיוחד לצורך נישואין. וכל זה כשאפשר להכין ולקנות צרכי חופה הללו לאחר תשעה באב, אבל אם יום הנישואין נקבע מיד לאחר תשעה באב, מותר, אם הוא בחור רווק שטרם קיים מצות פריה ורבייה. ואפילו אם יש שהות לקנות צורכי חופה ולהכינם לאחר תשעה באב, אם יש חשש שיתייקרו לאחר מכן, מותר לקנותם בימים אלו. והוא הדין לרהיטים חדשים שנקנים לצורך הנישואין.
- ב. יש להחמיר שלא לסייד או לצבוע את חדרי הדירה מראש חודש אב, עד התענית. אך מותר לבנות מעקה אפילו ביום תשעה באב, הואיל ויש בו מצוה למנוע סכנה. ואפשר לברך על המעקה.
- ג. כשיש ברית מילה בימים אלה, מותר להביא מנגנים בכלי שיר, ואפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, וכן בשעת הסעודה. אבל בלילה שלפני יום המילה שעושים לימוד "ברית יצחק", אין להתיר זולת שירה בפה, החל מ"ז בתמוז.
- ד. **מותר לספרדים להסתפר ולהתגלח בימי בין המצרים.** ואף הנוהגים שלא להסתפר מ"ז בתמוז, אם ירצו להקל לגלח את זקנם מפני צערם, בערב שבת חזון, יש להם על מה שיסמוכו.
- ה. המנהג בעיר הקודש ירושלים ת"ו, שאין אוכלים בשר מיום ראש חודש אב עד יום עשרה באב, ויום העשירי בכלל האיסור. ומנהג הספרדים להקל באכילת בשר ביום ראש חודש אב עצמו. ויש מחמירים גם בראש חודש. אך מותר לתת לילדים קטנים שלא הגיעו למצות מאכלי בשר גם אחר ראש חודש אב, עד התענית, ובפרט אם הילד רזה וחלש.
- ו. מותר לאכול בשר אחר ראש חודש אב בסעודת מצוה, כגון בסעודת ברית מילה, סעודת פדיון הבן, או סעודת שבע ברכות, או סעודת בר מצוה הנערכת ביום הגיע הנער לגיל 13 שנה ויום אחד. וכל הקרובים של בעל הברית ריעיו ואוהביו הקרואים לסעודה רשאים לאכול שם בשר, אבל סתם בני אדם שהולכים שם אך ורק למטרה זו של אכילת בשר למלאת תאונתם, הרי הם כעושים מצוה הבאה בעבירה.
- ז. מותר לישראל בעל מסעדה כשרה, לספק מאכלי בשר ללקוחותיו גם אחר ראש חודש אב, אף על פי שמנהג ארץ ישראל להימנע מאכילת בשר כבר מראש חודש אב, ובפרט אם יש מקום לתלות שהלקוח אינו בקו הבריאות כל כך, ואין בזה משום "לפני עיור לא תתן מכשול", שאם ימנע בעל המסעדה לספק מאכלי בשר, יהיה לו הפסד, שיעזבוהו לקוחותיו וירעו בשדה אחר. ואם אפשר לו להגיש בשר עוף, עדיף יותר מאשר להגיש בשר בהמה. ויש להקל לרבנות לתת הכשר למסעדה המספקת בשר מראש חודש אב, שאם לא כן יש חשש שיבואו לאכול נבילות וטריפות במסעדות לא כשרות.

חז"ל דרשו את הפסוק (ישעיה סו, י'): **שְׂמַחוּ אֶת יְרוּשָׁלַם, וְגִילוּ בָהּ כִּל אֲהַבְיָה, שִׁישׁוּ אֶתְּךָ מִשׁוּשׁ, כֹּל הַמִּתְאַבְּלִים עֲלֶיהָ.** מכאן אמרו: **כל המתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בשמחתה.** ושאינו מתאבל על ירושלים - אינו רואה בשמחתה. (תענית ל:)

הזמנים לפי לוח "אור החיים" המבוסס על פסקי מרן הגר"ע יוסף זצ"ל

ניו יורק	באר שבע	חיפה	תל אביב	ירושלים	כניסת השבת
7:56	7:21	7:24	7:21	7:23	
9:00	8:11	8:14	8:11	8:13	יציאת השבת
9:26	9:04	9:07	9:04	9:07	רבינו תם

עלון השבוע מוקדש להצלחת מזכי הרבים
משפחת **זביחי** הי"ו
שבכל אשר יפנו ישכילו ויצליחו
ויראו נחת מכל יוצאי חלציהם
מתוך אושר וכבוד - אמן.

פְּרִשְׁת הַשָּׁבוּעַ
מִסְעִי
הַפְּטָרָה
"שִׁמְעוּ דְבַר"
יְרֵמְיָהּ ב'

תלמוד תורה לבנים
שיעורי תורה ויהדות לבנות
כולל ובית מדרש
כנסים תורניים
קירוב רחוקים
מכון הוצאת ספרים וחקר כתבי יד
דאגה לרווחת החיילים כצה"ל
עזרה לנוקדים
הדרכה רוחנית לעולים חדשים
מוקד עולמי לאמירת תהילים
שבועון תורני